

[129]

Sardar Patel University**M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit**
Monday Date: 03/04/2017 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.**PA04C SAN05: Dharmashastra-****Yajnavalkyasmṛiti (Vyavahara Adhyaya) & Arthashastra of Kautilya (Adhikarana- 1)****Total Marks: 70****(૧૦)**

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિમાં કેટલા અધ્યાય છે ?

(A) ૦૮

(B) ૦૫

(C) ૦૪

(D) ૦૩

૨. યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિ વ્યવહારઅધ્યાયમાં વ્યવહારના કેટલાં પ્રકાર કહ્યા છે ?

(A) ૧૧

(B) ૦૭

(C) ૦૪

(D) ૦૨

૩. _____ લિખિતં ભુક્તિઃ સાક્ષિણશ્ચેતિ કીર્તિતમ્।

(A) પ્રમાણમ્।

(B) આધિઃ।

(C) ઉપનિધિઃ।

(D) વૃથાદાનમ્।

૪. યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિ આચારાધ્યાયમાં કેટલાં પ્રકરણ છે ?

(A) ૧૫

(B) ૧૭

(C) ૧૩

(D) ૧૦

૫. શૂલપાણિની યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિ ઉપરની કઈ ટીકા છે.

(A) મિતાક્ષરા

(B) દીપકલિકા

(C) જયમંગલા

(D) માઠર

૬. વાર્તામાં સમાવેશ થતો નથી.

(A) વાણિજ્ય

(B) પશુપાલન

(C) સ્ત્રેન્ય

(D) ખેતી

૭. અર્થશાસ્ત્રના પ્રથમ અધિકરણમાં કેટલા અધ્યાય છે ?

(A) ૧૮

(B) ૨૧

(C) ૧૪

(D) ૩૭

૮. અર્થશાસ્ત્રના ચતુર્થ અધિકરણનું નામ શું છે ?

(A) ધર્મસ્થીય

(B) યોગવૃત્તમ્।

(C) ષાઙ્ગુણ્યઃ।

(D) કણ્ટકશોધનમ્।

૯. મન્ત્રિપરિષદં દ્વાદશમાત્યાન્કુર્વીત ઇતિ _____।

(A) યાજ્ઞવલ્ક્યાઃ।

(B) ઔશનસાઃ।

(C) માનવાઃ।

(D) બાર્હસ્પત્યાઃ।

૧૦. જીવન્મરણમ્ એતત્ ઇતિ _____।

(A) પિશુનઃ।

(B) કૌટિલ્યઃ।

(C) કૌણપદન્તઃ।

(D) વાતવ્યાધિઃ।

પ્ર- ૨ ધર્મ શબ્દની વ્યાખ્યા સ્પષ્ટ કરી ધર્મશાસ્ત્ર વિશે નોંધ લખો

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૨ યાજ્ઞવલ્ક્યસ્મૃતિનું સ્મૃતિ સાહિત્યમાં સ્થાન વિશે નોંધ લખો

(૧૫)

પ્ર- ૩ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક શ્લોક સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૬)

૧. સાહસ્તેયપારુષ્યગોભિશાપાત્યયે સ્ત્રિયામ્।

વિવાદયેત્સદ્ય એવ કાલોઽન્યત્રેચ્છયા સ્મૃતઃ।।

૨. સીમ્નો વિવાદે ક્ષેત્રસ્ય સામન્તાઃ સ્થવિરાદયઃ।

ગોપાઃ સીમાકૃષાણાં યે સર્વે ચ વનગોચરાઃ।।

પ્ર- ૩ (બ) ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો:

(૦૯)

૧. સાક્ષીપ્રકરણ વિશે નોંધ લખો

૨. દિવ્યપ્રકરણ વિશે નોંધ લખો

પ્ર- ૪ સંસ્કૃત સાહિત્યમાં આચાર્ય કૌટિલ્યના પ્રદાનની ચર્ચા કરો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૪ અર્થશાસ્ત્રનું વિષયવસ્તુ અને સ્વરૂપ સમજાવો.

(૧૫)

પ્ર- ૫ (અ) ગમે તે એક સસંદર્ભ સમજાવો:

(૦૬)

૧. ચતસ્ર એવ વિદ્યા ઇતિ કૌટિલ્યઃ।

૨. યે બન્ધુઃ નિઃસ્નેહા ક્રૂરા અલસાશ્ચ તે રસદાઃ।

પ્ર- ૫ (બ) ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો:

(૦૯)

૧. રાજર્ષિવૃત્ત વિશે નોંધ લખો

૨. ગુપ્તચરોની કાર્યમાં નિયુક્તિ વિશે નોંધ લખો

-0-

[797A45]

Sardar Patel University

M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit

Thursday Date: 06/04/2017 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.

PA04C SAN06: Anubhashya of Vallabhacharya Adhyay-II (Selected Sutras)

& Shribhashya of Ramanujacarya (Para- 45 to 100)

Total Marks: 70

(૧૦)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. વલ્ભાચાર્ય કેટલાં પ્રસ્થાન સ્વીકાર્યા છે ?

(A) ૦૪

(B) ૦૩

(C) ૦૮

(D) ૦૫

૨. બ્રહ્મકારણકોટિમાં નથી.

(A) તમસ

(B) મહત્

(C) યોગ

(D) મનસ

૩. અણુભાષ્ય પર પુરુષોત્તમજીએ કઈ પ્રસિદ્ધ ટીકા રચી છે ?

(A) રશ્મિ

(B) વ્યાખ્યા

(C) ગૂઢાર્થદીપિકા

(D) પ્રકાશ

૪. બ્રહ્મસ્વરૂપ કોટિના કેટલાં પ્રકાર છે ?

(A) ૦૩

(B) ૦૭

(C) ૦૫

(D) ૦૪

૫. પોષણં _____ ।

(A) તદ્વિવેકઃ ।

(B) તદ્સ્વભાવઃ ।

(C) તદ્અનુગ્રહઃ ।

(D) તદ્અનુસ્મરણઃ ।

૬. દ્વિતીયાદિપિણ્ડગ્રહણં _____ મિત્યુચ્યતે ।

(A) નિર્વિકલ્પક ।

(B) સવિકલ્પક ।

(C) સવિકલ્પકપૂર્વકનિર્વિકલ્પમ્ ।

(D) નિર્વિકલ્પકપૂર્વકસવિકલ્પકભાવ ।

૭. 'વિજ્ઞાતાતમસ્મૈ કેન વિજાનીયાત્ ।' આ શ્રુતિ કયા ઉપનિષદની છે ?

(A) છાંદોગ્ય

(B) તેત્તિરીય

(C) બૃહદારણ્યક

(D) કોષિતકી

૮. 'સત્યં જ્ઞાનમ્ અનન્તં બ્રહ્મ ।' એ વાક્ય કયા ઉપનિષદનું છે ?

(A) તેત્તિરીય

(B) છાંદોગ્ય

(C) કેન

(D) બૃહદારણ્યક

૯. ભિન્નપ્રવૃત્તિનિમિત્તાનાં શબ્દજ્ઞાનામેકસ્મિન્નર્થે વૃત્તિઃ સામાનાધિકરણ્યમિતિ _____ ।

(A) વેદાન્તિબઃ ।

(B) નૈયાયિકાઃ ।

(C) વૈશેષિકાઃ ।

(D) શાબ્દિકાઃ ।

૧૦. 'જ્ઞાસૌ દ્વાવજાવીશનીશૌ ।' આ શ્રુતિવાક્ય કયા ઉપનિષદનું છે ?

(A) કઠ

(B) શ્વેતાશ્વતર

(C) બૃહદારણ્યક

(D) છાંદોગ્ય

(૧૭૦)

પ્ર- ૨ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના મતે બ્રહ્મનું સ્વરૂપ.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૨ બ્રહ્મસૂત્રના બીજા અધ્યાયના બીજા પાદનું નિરૂપણ કરો.

(૧૫)

પ્ર- ૩ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ગદ્યખંડ સાનુવાદ સમજાવો

(૦૬)

૧. પ્રધાનસ્ય કેવલસ્ય કારણવાદો નિરાકૃતઃ પુરુષપ્રેરિતસ્ય કારણત્વમાશङ્ક્ય પરિહરતિ। પુરુષઃ પદ્મુરન્ધ-
મારુદ્ધાન્યોન્યાપકારાય ગચ્છતિ યથા વાયઃકાન્તં સન્નિધિમાત્રેણ લોહે ક્રિયામુત્પાદયતિ, એવમેવ
પુરુષાધિષ્ઠિતં પુરુષસન્નિહિતં વા પ્રધાનં પ્રવર્તિષ્યત ઇતિ ચેત્। તથાપિ દોષસ્તદવસ્થઃ। પ્રધાનપ્રેરકત્વં
પુરુષસ્ય સ્વાભાવિકં પ્રધાનકૃતં વા। આદ્યે પ્રધાનસ્યાપ્રયોજકત્વમ્।

૨. નનુ મુખ્યઃ પ્રાણો વાયુરેવ ભવિષ્યતિ ઇન્દ્રિયાણાં ક્રિયા વા। એવં હિ શ્રૂયતે ‘યઃ પ્રાણઃ સ વાયુઃ સ ઇષ
વાયુઃ પદ્મવિધઃ’, ‘પ્રાણોપાનો વ્યાન ઉદાનઃ સમાન’ ઇતિ “સમાન્યકરણપ્રવૃત્તિઃ પ્રાણાદ્યા વાયવઃ
પદ્મે”તિ તન્ત્રાન્તરીયા આચક્ષતે। તદુભયમપિ ન। કુતઃ। પૃથગુપદેશાત્। “એતસ્માજ્જાયતે પ્રાણો મનઃ
સર્વેન્દ્રિયાણિ ચ યં વાયુર્જ્યોતિરાપઃ પૃથિવી વિશ્વસ્ય ધારિણી”તિ પ્રાણવાચ્યોઃ પૃથગુપદેશાત્।

પ્ર- ૩ (બ) ગમે તે એક સૂત્ર સમજાવો:

(૦૮)

૧. ભોક્ત્રાપત્તેરવિભાગશ્ચેત્ સ્યાલ્લોકવત્।

૨. સ્મરન્તિ ચ।

પ્ર- ૪ શ્રીરામાનુજાચાર્યના મતે પ્રમાણ વિશે ચર્ચા કરો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૪ સપ્તવિધ અનુપપત્તિ વિશે નોંધ લખો.

(૧૫)

પ્ર- ૫ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ગદ્યખંડ સાનુવાદ સમજાવો

(૦૬)

૧. ધિયો હિ ધીત્વં, સ્વપ્રકાશતા ચ; જ્ઞાતુર્વિષયપ્રકાશનસ્વભાવતયોપલબ્ધેઃ। સ્વાપદમદમૂર્છાસુ ચ સવિશેષ
એવાનુભવ ઇતિ સ્વાવસરે નિપુણતરમુપપાદયિષ્યામઃ। સ્વાભ્યુપગતાશ્ચ નિત્યત્વાદયો હ્યનેકવિશેષાઃ
સન્ત્યેવ। તે ચ ન વસ્તુમાત્રમિતિ શક્યોપપાદનાઃ, વસ્તુમાત્રભ્યુપગમે સત્યપિ વિધાભેદવિવાદદર્શનાત્,
સ્વભિમતતદ્વિધાભેદૈશ્ચ સ્વમતોપપાદનાત્। અતઃ પ્રામાણિકવિશેષૈર્વિશિષ્ટમેવ વસ્ત્વિતિ વક્તવ્યમ્।

૨. સ ચ પ્રત્યગાત્મા મુક્તાવપ્યહમિત્યેવ પ્રકાશતે; સ્વસ્મૈ પ્રકાશમાનત્વાત્। યો યઃ સ્વસ્મૈ પ્રકાશતે સ
સર્વોઽહમિત્યેવ પ્રકાશતે યથા-તથાવભાસમાનત્વેનોભયવાદિસંમતઃ સંસાર્યાત્મા। યઃ પુનરહમિતિ ન
ચકાસ્તિ નાસૌ સ્વસ્મૈ પ્રકાશતે- યથા ઘટાદિઃ, સ્વસ્મૈ પ્રકાશતે ચાયં મુક્તાત્મા, તસ્માદહમિત્યેવ
પ્રકાશતે। ન ચાહમિતિ પ્રકાશમાનત્વેન તસ્યાજ્ઞત્વસંસારિત્વાદિપ્રસન્ગઃ; મોક્ષવિરોધાદજ્ઞત્વાદ્યહેતુત્વચ્ચાહં
પ્રત્યયસ્ય।

પ્ર- ૫ (બ) સામાનાધિકરણનું રામાનુજાચાર્યે કરેલું અર્થઘટન ચર્ચો.

(૦૮)

અથવા

પ્ર-૫ (બ) “યસ્યામતં તસ્યમતમ્”આ શ્રુતિનું રામાનુજાચાર્યે કરેલું અર્થઘટન.

(૦૮)

-૦-

[74] Seat No. _____

No. of Printed Pages: 02

Sardar Patel University

M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit

Saturday Date: 08/04/2017 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.

PA04C SAN07: Nyayabhasya (Adhyay I&II) & Nyayasiddhantamuktavali (Anuman Khand)

Total Marks: 70

(૧૦)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. વાયસ્પતિમિશ્રકૃત ટીકાનું નામ શું છે ?

(A) ન્યાયતાત્પર્યટીકા

(B) ન્યાયવાર્તિક

(C) ન્યાયમંજરી

(D) ભાષ્યચન્દ્રટીકા

૨. ન્યાયભાષ્યના પ્રથમ અધ્યાયમાં કેટલા આહ્નિક છે ?

(A) ૦૮

(B) ૦૬

(C) ૦૫

(D) ૦૨

૩. શબ્દ: _____ કાર્યત્વાત્.

(A) નિત્ય:।

(B) અનિત્ય:।

(C) નિત્યાનિત્ય:।

(D) અનિત્યાનિત્ય:।

૪. પૃથિવ્યાપસ્તેજો વાયુરાકાશમિતિ _____।

(A) ઇન્દ્રિયાણિ।

(B) ભૂતાનિ।

(C) મન:।

(D) યોગ:।

૫. યત્ર યત્ર ધૂમઃ તત્ર તત્ર વહ્નિઃ। આ કયો અવયવ છે.

(A) પ્રતિજ્ઞા

(B) હેતુ

(C) ઉદાહરણ

(D) નિર્ગમન

૬. નૈયાયિકોના મતે નીચેનામાંથી પદાર્થ નથી.

(A) યોગ

(B) તર્ક

(C) વાદ

(D) જાતિ

૭. ન્યાયદર્શનમાં કથાના ભેદ _____ છે.

(A) સાત

(B) છ

(C) ત્રણ

(D) અગિયાર

૮. સન્દિગ્ધ _____ પક્ષ:।

(A) સાધ્યવાન્।

(B) સાધ્યત્વ।

(C) સાધ્યસિદ્ધ।

(D) અસાધ્યસિદ્ધ:।

૯. ન્યાયસિદ્ધાન્ત મુક્તાવલીના રચયિતા કોણ છે ?

(A) વિશ્વરૂપ

(B) વિશ્વનાથ પંચાનન

(C) વિશ્વરૂપ ભટ્ટ

(D) ઉદ્યોતકર

૧૦. નૈયાયિકોના મતે પ્રમેય નથી.

(A) શરીર

(B) દુઃખ

(C) ઇન્દ્રિય

(D) સુખ

प्र- २ नीचेनामांथी गमे ते ऐक गद्यभंडनो समजूती सहित गुजरातीभां अनुवाद करो:

(१०)

१. तत्पूर्वकम् इत्यनेन लिङ्गलिङ्गिनो सम्बन्धदर्शनं लिङ्गदर्शनं चाऽभिसम्बध्यते। लिङ्गलिङ्गिनोः सम्बद्धयोर्दर्शनेन लिङ्गस्मृतिरभिसम्बध्यते। स्मृत्या लिङ्गदर्शनेन चाऽप्रत्यक्षोऽर्थोऽनुमीयते। पूर्ववदिति-यत्र कारणेन कार्यमनुमीयते, यथा-मेघोन्नत्या भविष्यति वृष्टिः इति। शेषवत् तत्-यत्र कार्येण कारणमनुमीयते, पूर्वोदकविपरीतमुदकं नद्याः पूर्णत्वं शीघ्रत्वं च दृष्ट्वा स्रोतसोऽनुमीयते-भूता वृष्टिः इति। सामान्यतोदृष्टम्-व्रज्यापूर्वकमन्यत्र दृष्टस्याऽन्यत्र दर्शनमिति, तथा चाऽऽदित्यस्य; तस्मादस्त्यप्रत्यक्षाऽप्यादित्यस व्रज्येति।

२. यथा सेनाङ्गेषु वनाङ्गेषु च दूरादगृह्यमाणपृथक्त्वेकमिदमित्युपपद्यते बुद्धिः एवमणुषु सञ्चितेष्व-गृह्यमाणपृथक्त्वेकमिदमित्युपपद्यते बुद्धिरिति? यथा गृह्यमाणपृथक्त्वानां एनावनाङ्गानामारात् कारणान्तरतः पृथक्त्वास्याग्रहणम्, यथा गृह्यमाणजातीनाम्, पलाश इति वा, खदिर इति वा नाराज्जातिग्रहणं भवति, यथा गृह्यमाणप्रस्पन्दानां नारात् स्पन्दग्रहणम्, गृह्यमाणेचार्थजाते पृथक्त्वस्याग्रहणादिकमिति भावतः प्रत्ययो भवति; न त्वणूनामगृह्यमाणपृथक्त्वानां कारणतः पृथक्त्वाग्रहणाद्भाक्ता एकप्रत्ययोऽतीन्द्रियत्वादिणूनामिति।

प्र- ३ प्रत्यक्ष प्रमाणां विशेषे सविस्तर नोध लभो.

(२०)

अथवा

प्र- ३ न्यायेन हि सर्वविद्यानां प्रामाण्यं समर्थ्यते। -यथो.

(२०)

प्र- ४ नीचेनामांथी गमे ते ऐक कारिका अनुवाद सहित समझवो:

(१०)

१. अथवा हेतुमन्निष्ठविरहाऽप्रतियोगिना।

साध्येन हेतोरैकाधिकरण्यं व्याप्तिरुच्यते।।

२. अनेकान्तोविरुद्धश्चाप्यसिद्धः प्रतिपक्षितः।

कालात्ययापदिष्टश्च हेत्वाभासास्तुपञ्चधा।।

प्र- ५ व्याप्ति विशेषे सविस्तर नोध लभो.

(२०)

अथवा

प्र- ५ पक्षता विशेषे सविस्तर नोध लभो.

(२०)

-०-

Sardar Patel University**M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit****Thursday Date: 13/04/2017 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.****PA04E SAN04: Essay, Translation (Sanskrit to Gujarati & Gujarati to Sanskrit), Question from Sanskrit Paragraph****Total Marks: 70****प्र-१ बहुविकल्पीय प्रश्नाः - सर्वे समाधेयाः।****(१०)**

१. शकुन्तला _____ स्पृहयति।
(A) पुष्पम्। (B) पुष्पानाम्। (C) पुष्पेभ्यः। (D) पुष्पाणि।
२. अस्याः वाटिकायाः सर्वाणि _____ मिष्टानि सन्ति।
(A) आम्रेषु। (B) आम्राणाम्। (C) आम्रम्। (D) आम्राणि।
३. वृक्षाणां _____ बालिकाः क्रीडन्ती।
(A) अधः। (B) विना। (C) धिक्। (D) खलु।
४. रामः _____ भक्षयति इत्यत्र फल शब्दस्य समुचितं रूपं लेखनीयम्।
(A) फलस्य। (B) फलाय। (C) फलम्। (D) फलात्
५. धावतः _____ पतति।
(A) अश्वम्। (B) अश्वात्। (C) अश्वस्य। (D) अश्वे।
६. रमा इति पदस्य तृतीया एकवचनं लिखतु।
(A) रमया। (B) रमे। (C) रमाणाम्। (D) रमासु।
७. सीता _____ सुन्दरम् अस्ति।
(A) रमा। (B) रमया। (C) रमाणाम्। (D) रमायाः।
८. हिमवतः गङ्गा _____ प्रभवति।
(A) अप्रभवत्। (B) प्रभवति। (C) अप्रभेयुः। (D) अप्रभेरन्।
९. जनाः उज्जैनी नगर्यां _____ गच्छन्ति।
(A) गच्छामि। (B) गच्छसि। (C) गच्छन्ति। (D) गच्छतः।
१०. शिक्षकः वार्ता _____ श्लोकः पठति।
(A) कथयितुम्। (B) कथयित्वा। (C) कथमानाः। (D) कथयि।

प्र-२ अधोलिखितेषु निबन्धः लिखतु। (एकः)**(१५)**

१. विद्या विहीनः पशुः।
२. आर्याणां संस्कृतिः।

प्र-३ अधो लिखितेषु गुर्जरभाषया अनुवादो विधेयः। (एक गद्यखण्डस्य)**(१५)**

१. कतिपयदिनानि यावत् एवम् प्रचलितम्। अहर्निशम् यवनः अञ्जलिम् प्रपूर्य गोधूमान् अहरत् स्वपुञ्जे च प्रास्थापयत्। गच्छति काले एकदा उभयोः क्षेत्राणि किञ्चित्कालपर्यन्तम् निर्जनानि सञ्जातानि। तस्मिन्नेव काले तत्र एकः उष्ट्रसमूहः समागतः। भाग्यवशात् तदा उष्ट्रानाम् पीठेषु भाण्डाभावः आसीत्। उष्ट्रस्वामिना गोधूमपुञ्जौ दृष्टौ। यवनस्य पुञ्जः समीपमेवासीत्। अतः अवसरम् जानन् असौ उष्ट्रस्वामी उष्ट्रपीठेषु गोधूमगोष्यः समाभरत्, क्षेत्रपरिसरम् च गोधूमरहितम् कृत्वा प्राचलत्। ततः उभौ मित्रे प्रत्यावर्ततौ। तौ पश्यतः, यदितः, यवनस्य क्षेत्रम् गोधूमरहितम् वर्तते। इतस्ततः दृष्टि-दानेन उष्ट्रानाम् पदचिह्नानि दृष्टानि।

૨. વસન્તવાસન્તી પૃથિવ્યામનુપમા વર્તતે। યથૈવ શિશિરશીતં ગન્તું પ્રવૃત્તં ભવતિ તથૈવ વસન્તસ્ય સ્વાગતં કુર્મો વયમ્। ઉદ્દાનેષુ વનેષુ ચ વસન્તાવતારઃ શનૈર્ભવતિ। કલયઃ સ્વકીયાન્યવગુણ્ઠનાનિ તૂદ્ઘાટયન્તિ પુષ્પાણિ સૌન્દર્યં વિકિરન્તિ, ભ્રમરાઃ ગુણ્ઠનં પ્રકુર્વન્તિ પતંગાશ્ચ વિવિધવર્ણમયાઃ ઋતુરાજશોભાં વર્ધયન્તિ। ભૂમ્યાઃ પ્રતિકળે નવીનાનન્દો નવીનોત્સાહોઽભિનવચ્ચ જીવનં પ્રાદુર્ભવન્તિ। વસન્ત સમસ્તા પ્રકૃતિર્ભવતિ રમણીયા, નૃત્યતિ ચ મોદનેવ। એકત્ર તુ સુખદઃ શીતલમન્દસુગન્ધિતો વાયુર્મનઃ પ્રસાદયતિ, અન્યત્ર ચ પુષ્પાણાં માદકં ચારુત્વં વૃદ્ધાનપિ યૂનં કરોતિ। વસન્તે નાસ્તિ ગ્રીષ્મવૈક્લવ્યં ન ચાસ્તિ શીતકમ્પનમ્।

પ્ર- ૪ અધો લિખિતેષુ સંસ્કૃતભાષયા અનુવાદો વિધેયઃ। (એક ગદ્યખંડસ્ય)

(૧૫)

૧. હે દમયંતી! નલ નામનો નિષધ દેશનો રાજા છે. “જો તું તેની પત્ની થાય તો તારો જન્મ સફળ થાય. તું સ્ત્રીઓમાં રત્ન છે અને નળ પુરુષોમાં રત્ન છે. વિશિષ્ટનો વિશિષ્ટની સાથે સંગમ ગુણવાળો થાય. બે સમાનનો વિવાહ અને વિવાહ શોભે છે એમ નીતિ જાણનારા કહે છે. તેથી તું મારી વાણીનું સ્વાગત કર.” તે દિવ્ય હંસને સત્ય બોલનારો માનીને તેણે કહ્યું “હે પંખી શ્રેષ્ઠ, નળથી અન્યને હું વરીશ નહિ. તે મહાત્મા રાજાના અન્યને દુર્લભ એવા ગુણો મેં પહેલાં સાંભળ્યાં છે. મને તેની સાથે જોડવા તું શક્તિમાન છે. આ કર્મથી તને મોટું પુણ્ય થશે.”
૨. શૂરવીર યોદ્ધો પૂરેપૂરો વિચાર કર્યા વગર કેવળ દેખાદેખીથી યુદ્ધે ચડતો નથી. એ જ પ્રમાણે સાચો હરિભક્ત સંસારની અસારતા સમજ્યા વગર ફક્ત સ્પર્ધાના ભાવથી ભક્તિમાર્ગે વળતો નથી. યુદ્ધભૂમિની જેમ ભક્તિમાર્ગ અનેક કુરબાનીઓ માગી લે છે. યોદ્ધો યુદ્ધક્ષેત્રમાંથી અને સાચો ભક્ત ભક્તિમાર્ગમાંથી પૂંઠ ફેરવી ભૂડે મુખે જીવતો નથી. મેદાને પડ્યા પછી સાચો યોદ્ધો શત્રુઓના પડકારથી ડરતો નથી, પરંતુ પાણીદાર મુખે કટકા થઈ જાય છે તે વિજય મેળવ્યા વગર જંપતો નથી. એ જ રીતે સાચો હરિભક્ત પણ કામ, ક્રોધ, લોભ વગેરે શત્રુઓને વશ થતો નથી, પરંતુ ઈશ્વરને પ્રાપ્ત કરીને જ જંપે છે.

પ્ર- ૫ અધો લિખિત ગદ્યખંડાત્ સંસ્કૃતભાષયા ઉત્તરં લિખતુ।

(૧૫)

અસ્તિ ભાગીરથીતીરે ગૃધ્રકૂટનામ્નિ પર્વતે મહાન્ પર્કટીવૃક્ષઃ। તસ્ય કોટરે દૈવદુર્વિપાકાત્ ગલિતનખનયનો જરદ્ગવનામા ગૃધ્રઃ નિવસતિ। અથ કૃપયા તજ્જીવનાય તદ્વૃક્ષવાસિનઃ પક્ષિણઃ સ્વાહારાત્ કિઞ્ચિત્ કિઞ્ચિદુદ્ધૃત્ય દદતિ, તેનાસૌ જીવતિ। અથ કદાચિત્ દીર્ઘકર્ણનામા માર્જારઃ પક્ષિશાવકાન્ ભક્ષયિતું તત્રાગતઃ। તતસ્તમાયાન્તં દૃષ્ટ્વા પક્ષિશાવકૌ ભયાતૈઃ કૌલાહલઃ કૃતઃ। તચ્છૃત્વા જરદ્ગવેનોક્તમ્-કોઝયમાયાતિ?

પ્રશ્નાઃ

૧. કસ્મિન્ પર્વતે પર્કટીવૃક્ષઃ અસ્તિ?
૨. પર્વતસ્ય કોટરે કઃ નિવસતિ?
૩. સ ગૃધ્રઃ કેન જીવતિ?
૪. પક્ષિશાવકાન્ ભક્ષયિતું કઃ આગચ્છતિ?
૫. ઉપરિનિર્દિષ્ટ ગદ્યખંડસ્ય કઃ ઉપદેશઃ?

-૦-

—X—

Sardar Patel University**M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit****Tuesday Date: 11/04/2017 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.****PA04 ESAN05: Sahityashastra: Sahityadarpana of Vishvanath (Parichchheda- 1, 2 & 3)****Total Marks: 70****પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત):****(૧૦)**

૧. નીચેનામાંથી વિશ્વનાથ પ્રણીત નાટિકા છે.

(A) ચંદ્રકલા

(B) ચન્દ્રલેખા

(C) રાઘવવિલાસ

(D) નરસિંહવિજય

૨. સાહિત્યદર્પણ ઉપરની લોચન ટીકાના રચયિતા કોણ છે ?

(A) મમ્મટ

(B) અનંતસેન

(C) અનંતદાસ

(D) અનન્તવીર્ય

૩. સાહિત્યદર્પણના પ્રથમ પરિચ્છેદનું નામ છે.

(A) રસાદિનિરૂપણમ્।

(B) કાવ્યસ્વરૂપનિરૂપણમ્।

(C) વાક્યસ્વરૂપનિરૂપણમ્।

(D) વ્યંજનાવ્યાપારનિરૂપણમ્।

૪. સાહિત્યદર્પણમાં કુલ કેટલા પરિચ્છેદ છે ?

(A) ૦૮

(B) ૧૮

(C) ૧૬

(D) ૧૦

૫. લક્ષણલક્ષણા બીજા કયા નામે ઓળખાય છે ?

(A) અજહત્સ્વાર્થા

(B) જહત્સ્વાર્થા

(C) જહદજહત્સ્વાર્થા

(D) ઉપાદાનલક્ષણા

૬. તદેવં લક્ષણાભેદા: _____ મતા: બુધૈ:।

(A) દ્વાવિંશત્।

(B) ત્રિવિંશત્।

(C) ચત્વારિંશત્।

(D) પચ્ચવિંશત્।

૭. આત્મશલાઘા નિરતોધીર _____ કથિત:।

(A) ધીરોદ્ધત:।

(B) ધીરોદાત્ત:।

(C) ધીરલલિત:।

(D) ધીરપ્રશાન્ત:।

૮. વિશ્વનાથના મતે નાયિકાના કુલ કેટલા ભેદ છે ?

(A) ૧૩૮

(B) ૧૨૮

(C) ૧૬

(D) ૧૬૭

૯. નીચેનામાંથી દૂતનો પ્રકાર નથી.

(A) સંદેશાવાહક

(B) મિતાર્થ

(C) નિઃસૃષ્ટાર્થ

(D) વિકૃષ્ટાર્થ

૧૦. નાયિકાના અવસ્થાભેદે કેટલા પ્રકાર છે ?

(A) ૦૭

(B) ૧૬

(C) ૦૮

(D) ૧૪

પ્ર- ૨ આચાર્ય વિશ્વનાથે કરેલું મમ્મટના કાવ્યલક્ષણનું ખંડન ચર્ચો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર-૨ સાહિત્યદર્પણનું અલંકારશાસ્ત્રમાં મહત્વ પ્રતિપાદિત કરો.

(૧૫)

પ્ર- ૩ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૫)

૧. વાક્યં રસાત્મકં કાવ્યં દોષાસ્તસ્યાપકર્ષકાઃ ।
ઉત્કર્ષહેતવઃ પ્રોક્તા ગુણાલંકારરીતયઃ ॥
૨. વાક્યં સ્યાદ્યોગ્યતાકાઙ્ક્ષાસત્તિયુક્તઃ પદોચ્ચયઃ ।
વાક્યોચ્ચયો મહાવાક્યમ્ इत्थं વાક્યં દ્વિધા મતમ્ ॥

પ્ર- ૩ (બ) ગમે તે એક વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો:

(૧૦)

૧. લક્ષણશક્તિ વિશે નોંધ લખો.
૨. વિશ્વનાથ મુજબ કાવ્ય પ્રયોજન

પ્ર- ૪ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૫)

૧. વિરતાસ્વભિધાદ્યાસુ યયાર્થો બોધ્યતે પરઃ ।
સા વૃત્તિર્વ્યજ્ઞના નામ શબ્દસ્યાર્થાદિકસ્ય ચ ॥
૨. તાત્પર્યાખ્યાં વૃત્તિમાહુઃ પદાર્થાન્વયબોધને ।
તાત્પર્યાર્થ તદર્થ ચ વાક્યં તદ્બોધકં પરે ॥

પ્ર- ૪ (બ) ગમે તે એક વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો:

(૧૦)

૧. નાયકના પ્રકાર
૨. નાયિકા ભેદ

પ્ર- ૫ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૫)

૧. વિભાવેનાનુભાવેન વ્યક્તઃ સંચારિણા તથા ।
રસતામેતિ રત્યાદિઃ સ્થાયી ભાવઃ સચેતસામ્ ॥
૨. અવિકત્થનઃ ક્ષમાવાનતિગમ્ભીરો મહાસત્ત્વઃ ।
સ્થેયાન્નિગૂઢમાનો ધીરોદાત્તો દૃઢવ્રતઃ કથિતઃ ॥

પ્ર- ૫ (બ) ગમે તે એક વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો:

(૧૦)

૧. વીરરસનું નિરૂપણ
૨. શૃંગારરસનું નિરૂપણ

-૦-

—X—

[૪૩]

SEAT No. _____

Total Printed Pages : 2

SARDAR PATEL UNIVERSITY
M.A. (SEMESTER-IV) (C.B.C.S.) EXAMINATION
2017

Monday, 17, April
02.00 P.M. TO 05.00 P.M.

SANSKRIT**COURSE CODE: PA04SSAN 04****TOTAL MARKS: 70**

(૧) સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ - બલદેવ ઉપાધ્યાય

(૨) સંસ્કૃત સુભાષિત.

પ્રશ્ન.૧ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

(૧૦)

(૧) ઋગ્વેદના પ્રથમ ભાષ્યકાર છે.

(A) ભાસ્કરાચાર્ય (B) મધ્વાચાર્ય (C) સાયણાચાર્ય (D) યાસ્કાચાર્ય

(૨) મહાભારતમાં કુલ પર્વો છે.

(A) ૧૪ (B) ૧૬ (C) ૧૮ (D) ૨૨

(૩) ઔદોલના શિલાલેખમાં કાલિદાસ સાથે કોનો ઉલ્લેખ છે.

(A) ભાસ (B) ભારવિ (C) ભટ્ટનારાયણ (D) અશ્વધોષ

(૪) જૈન કવિ સોમદેવ રચિત ચમ્પૂકાવ્ય છે.

(A) યશસ્તિલકચમ્પૂ (B) વિશ્વગુણાદર્શચમ્પૂ (C) રામાયણચમ્પૂ (D) ભારતચમ્પૂ

(૫) ભવભૂતિ કૃત 'ઉત્તરરામચરિત'માં કેટલા અંકો છે.

(A) ૦૫ (B) ૦૭ (C) ૦૬ (D) ૦૮

(૬) દંડી મુક્તકને માને છે.

(A) સ્ફુટકાવ્ય (B) નીતિકાવ્ય (C) અનિબદ્ધકાવ્ય (D) કેલિકાવ્ય

(૭) 'સુભાષિતરત્નકોશ'ના રચયિતા છે.

(A) વિદ્યાધર (B) વિદ્યાકર (C) વિદ્યાનાથ (D) જલ્દણ

(૮) રાજશેખર અનુસાર કયા મુક્તકમાં કોઈપણ પ્રકારની કથા હોતી નથી.

(A) ચિત્ર (B) સંવિધાનકમ્ (C) કથોત્થ (D) શુદ્ધ

(૯) રાજશેખર અનુસાર મુક્તકના પ્રકારો છે.

(A) ૦૫ (B) ૦૪ (C) ૦૩ (D) ૦૬

(૧૦) ચલાચલે ચ સંસારે ઘર્મ હિ નિશ્ચલઃ ।

(A) માત્રં (B) કેવલં (C) ઇકો (D) એકઃ

પ્રશ્ન.૨ રામાયણનો કથાસાર આપી, તેનું આદિકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન કરો.

(૧૫)

અથવા

પ્રશ્ન.૨ શ્રીહર્ષ રચિત 'નૈષધચરિતમ્'નું કથાનક જણાવી, તેનું રસદર્શન કરો.

(૧૫)

પ્રશ્ન.૩ 'મૃચ્છકટિકમ્'નું કથાવસ્તુ આપી, તેનું નાટ્યગત મહત્ત્વ ચર્ચો.

(૧૫)

અથવા

પ્રશ્ન.૩ 'ગીતગોવિન્દ'નું કથાનક આપી, તેનું આલોચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

(૧૫)

(PTO)

પ્રશ્ન.૪ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક શ્લોક સાનુવાદ સમજાવો.

(૦૫)

- (૧) કેયુરા ન વિભૂષયન્તિ પુરુષં હારા ન ચન્દ્રોજ્જ્વલા
ન સ્નાનં ન વિલેપનં ન કુસુમં નાલઙ્કૃતા મૂર્ધજાઃ।
વાણ્યેકા સમલઙ્કરોતિ પુરુષં યા સંસ્કૃતા ઘાર્યતે
ક્ષીયન્તે ચલુ ભૂષણાનિ સતતં વાગ્ભૂષણં ભૂષણમ્ ॥
- (૨) પદ્માકરં દિનકરો વિકચીકરોતિ,
ચન્દ્રો વિકાસયતિ કૈરવચક્રવાલમ્ ।
નાભ્યર્થિતો જલધરોઽપિ જલં દદાતિ,
સન્તઃ સ્વયં પરહિતેષુ કૃતાભિયોગાઃ॥

પ્રશ્ન.૪ (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિશે સમીક્ષાત્મક નોંધ લખો.

(૧૦)

- (૧) સજ્જનપ્રસંશા.
(૨) વિદ્યા માહાત્મ્ય.

પ્રશ્ન.૫ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક શ્લોક સાનુવાદ સમજાવો.

(૦૫)

- (૧) સિંહઃ શિશુરપિ નિપતતિ મદમલિનકપોલમિત્તિષુ ગજેષુ ।
પ્રકૃતિરિયં સત્ત્વવતાં ન ચલુ વયસ્તેજસો હેતુઃ ॥
- (૨) મૌનાન્મૂકઃ પ્રવચનપટુશ્ચાટુલો જલ્પકો વા,
ધૃષ્ટઃ પાર્શ્વે વસતિ ચ તદા દૂરતશ્ચાપ્રગલ્ભઃ ।
ક્ષાન્ત્યા મીરુર્યદિ ન સહતે પ્રાયશો નાભિજાતઃ,
સેવાધર્મઃ પરમગહનો યોગિનામપ્યગમ્યઃ ॥

પ્રશ્ન.૫ (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિશે સમીક્ષાત્મક નોંધ લખો.

(૧૦)

- (૧) સત્સંગતિ.
(૨) વિનય માહાત્મ્ય.

ૐૐૐૐૐૐ